

**Επιστημονικό Συνέδριο ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.
20-21/01/2023**

**«Προσανατολισμός στην κοινωνία
Ο ρόλος της Συμβουλευτικής, το προφίλ και τα εργαλεία του Συμβούλου».**

Ενότητα: Συμβουλευτική και Βιωσιμότητα (Αειφορία)

**Μετασχηματιστική Συμβουλευτική
σε Κοινότητες Δια Βίου Μάθησης για ένα Βιώσιμο Μέλλον**

των Έλενας Βαλλιανάτου και Σαββατούς Τσολακίδου

Βασικά Σημεία της Παρουσίασης

- Όλοι σήμερα γνωρίζουν, ότι η αιτία για τα ακραία περιβαλλοντικά προβλήματα του πλανήτη, είναι η ανεξέλεγκτη δραστηριότητα και εκμετάλλευση του ανθρώπου, με κυριαρχικό τρόπο, επάνω στη Γη (Unesco, 2017).
- Η εκπαίδευση ενηλίκων μπορεί να βοηθήσει την ανάδειξη νέων προοπτικών για ένα βιώσιμο μέλλον, καθώς επιδιώκει **μετασχηματιστικές διεργασίες σε παγιωμένες και δυσλειτουργικές αντιλήψεις** σύμφωνα με την θεωρία του μετασχηματισμού του Mezirow.
- Η δημιουργία **Κοινοτήτων Μάθησης για ένα Βιώσιμο Μέλλον** έχουν σκοπό την αφύπνιση και δραστηριοποίηση των πολιτών, τόσο ατομικά όσο και συλλογικά, πρωτίστως σε τοπικό επίπεδο.
- Οι **Σύμβουλοι Προσανατολισμού** διευρύνουν τον ρόλο τους και τον εμπλουτίζουν με τα χαρακτηριστικά του **προπονητή ζωής (life coach)**.

Ερευνητικά Ερωτήματα της Μελέτης

1. Κοινότητες Δια Βίου Μάθησης για ένα Βιώσιμο μέλλον και οι μετασχηματιστικές θετικές επιδράσεις τους.
2. Ο ρόλος του **συμβούλου – προπονητή ζωής (life –couch)** στις Κοινότητες Δια Βίου Μάθησης για ένα Βιώσιμο Μέλλον.
3. Οι κοινότητες Δια Βίου μάθησης ως **φορείς ανάπτυξης της κοινωνικής δράσης** για την αειφορία, κυρίως σε τοπικό επίπεδο.

Τοπικές Κοινότητες Δια Βίου Μάθησης (Ορισμοί)

- Ως **Τοπικές Κοινότητες Δια Βίου Μάθησης** ορίζονται οι ελάχιστες ομάδες πολιτών που συνεργάζονται και επιζητούν καθημερινά τις **καταλληλότερες βιώσιμες μεθόδους**, μέσα από τις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες του εκάστοτε περιβάλλοντος (Κάκαλου, 2015).
- Είναι θέμα σταθερότητας, ευημερίας και προσωπικής ανάπτυξης του κάθε πολίτη, η εμπλοκή του στη **Δια Βίου Μάθηση για ένα αειφόρο μέλλον** και η συμμετοχή του σε κοινότητες που μαθαίνουν, τόσο δια ζώσης, όσο και διαδικτυακά, επιτυγχάνοντας μια **οικολογικά επαρκή πολιτεία** (Lange, 2012 , Kaye, 2020).

Διαδικτυακές Κοινότητες Μάθησης (Ορισμοί)

- Οι διαδικτυακές κοινότητες λειτουργούν είτε **μέσω πλατφορμών** που επιτρέπουν την σύγχρονη και ασύγχρονη μάθηση, είτε **μέσω των φόρουμ** που δημιουργούνται στις πλατφόρμες μάθησης.
- Κύριο χαρακτηριστικό της εξ' **αποστάσεως εκπαίδευσης** θεωρείται η ενεργοποίηση του ίδιου του εκπαιδευόμενου να μαθαίνει μόνος του και να λειτουργεί αυτόνομα, ακολουθώντας τη δική του διαδρομή εύρεσης της γνώσης και **αυτομάθησης** (Λιοναράκης, 2006).

Κοινότητες Δια Βίου Μάθησης για την Αειφορία (Ορισμοί)

- Στο σύγχρονο αβέβαιο και ευμετάβλητο περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψη και την εμπειρία της πρόσφατης πανδημίας, η χρήση του διαδικτύου στη **Δια Βίου μάθηση για την Αειφορία** κρίνεται αναγκαία, καθώς η **διεπιστημονικότητα** που τη χαρακτηρίζει (Δασκόλια, 2020), συμβαδίζει με το ευέλικτο, δυναμικό και πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό, που μπορεί να προσφέρει η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.
- Ο τελικός σκοπός της μεικτής αυτής εκπαιδευτικής κοινότητας, είναι **να παραμείνει ενεργή και μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης**, παραμένοντας συνδεδεμένη δια ζώσης όσο και διαδικτυακά, ανταλλάσσοντας γνώσεις που δίνουν νόημα στην βιώσιμη καθημερινότητα του συνόλου και μεταδίδοντας νέες στάσεις και συμπεριφορές στην κοινωνία (Longworth, 2006).

Οι Μετασχηματιστικές Επιδράσεις της θεωρίας του Mezirow στις Κοινότητες Μάθησης

- Ο **περιβαλλοντικός εγγραμματισμός**, ως νέο πλαίσιο αναφοράς στη Δια Βίου μάθηση, εισάγει τους εκπαιδευόμενους στη **συνεργατική σκέψη**, με στόχο να επιτευχθεί ο **στοχαστικός διάλογος**, που σύμφωνα με τον **Mezirow**, είναι μία διεργασία που μετασχηματίζει τις ξεπερασμένες ιδέες και παραδοχές του ατόμου.
- Ο Mezirow προτείνει **δέκα βήματα μετασχηματισμού** που καλούνται να ακολουθήσουν οι μαθητές, και τα οποία αξιοποιούνται στην συνέχεια της έρευνας των Κοινοτήτων Δια Βίου Μάθησης για ένα Βιώσιμο μέλλον (Mezirow, 2007)

Οι Κοινότητες Μάθησης ως Χώρος Ανάπτυξης Κοινωνικής Δράσης για την Αειφορία

- Σημαντικό, και ίσως και αναπόσπαστο στοιχείο της μαθησιακής διαδικασίας αποτελεί η **στοχαστική διάθεση και πρακτική τόσο σε ατομικό, όσο και συλλογικό επίπεδο**, προκειμένου το άτομο να αναπτύξει την αυτοδυναμία του και να χειραφετηθεί, επιδιώκοντας λύσεις μέσα από τη δράση, για ένα βιώσιμο μέλλον (White, 2006, Andersen, 2020).
- Ο περιβαλλοντικός εγγραμματισμός στοχεύει στην **αλλαγή των στάσεων και συμπεριφορών των πολιτών**, προς μια κουλτούρα διανεμητική, με σεβασμό και εγκράτεια προς όλο τον πλανήτη, και συνειδητοποίηση της σημασίας της αναδημιουργίας, της ανακύκλωσης των φυσικών πόρων και της εγκατάλειψης της έννοιας της κατανάλωσης, σε κάθε έκφανση της καθημερινότητας του ανθρώπου, είτε είναι κάτοικός της πόλης, είτε της υπαίθρου (Figueres, 2021).

Ο Ρόλος του Συμβούλου-Προπονητή ζωής για ένα Βιώσιμο Μέλλον

Στο πλαίσιο των Κοινοτήτων Μάθησης, ο Σύμβουλος-προπονητής ζωής για ένα βιώσιμο μέλλον, μοιράζεται τους εξής ρόλους:

- Ως **προπονητής (coach)**, με ανοικτές ερωτήσεις από την πρώτη δια ζώσης συνάντηση και την ανάδειξη διλημμάτων
- Ως **διευκολυντής (facilitator)**, μέσω εξ' αποστάσεως σύγχρονων και ασύγχρονων παρεμβάσεων, με στόχο να προωθηθεί η αλληλεπίδραση μέσα στην Κοινότητα και οι μαθητάνοντες να οδηγηθούν στη λήψη αποφάσεων και στην πραγματοποίηση κοινών επιδιώξεων.
- Ως **παρατηρητής (observer)** στην διαδικασία της μάθησης, συμμετέχοντας στο συντονισμό της εκπαίδευσης και δράσης των συμμετεχόντων, παραμένοντας ανοιχτός σε νέες καινοτόμες εμπειρίες, χωρίς να παρέχει έτοιμες «λύσεις», αλλά αφήνοντας τους εκπαιδευόμενους να τις ανακαλύψουν.
- Ο Σύμβουλος αλλά και οι μαθητάνοντες εξελίσσονται Δια Βίου στο πλαίσιο της Κοινότητας Μάθησης.

Μεθοδολογία της Έρευνας

- Η Έρευνα που παρουσιάζεται, πραγματοποιήθηκε για την κατάθεση διπλωματικής εργασίας, με πλούσια ευρήματα. Η μέθοδος που επιλέχθηκε να εφαρμοστεί ήταν η **Έρευνα-Δράση**, μια μέθοδος **ποιοτική**, που θεωρείται **συστημική**, καθώς στοχεύει στον **μετασχηματισμό της πραγματικότητας και τη προαγωγή της γνώσης** (Alrichter, 2001).
- Η παρούσα Έρευνα- Δράση επιχείρησε την εφαρμογή ενός πιλοτικού **προγράμματος άτυπης, μεικτής μάθησης** (δια ζώσης και εξ' αποστάσεως, σύγχρονης και ασύγχρονης), διάρκειας 40 ημερών, τον Μάιο του 2022, σε ένα δείγμα οκτώ πολιτών του Δήμου Χολαργού, ηλικίας 40-60 ετών. Τελικός στόχος, η επιλογή και **εφαρμογή μια Δράσης υπέρ της αειφορίας**, για τον τόπο.
- Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως **δειγματοληψία μη πιθανότητας**, (Γαλατά, 2017), εστιάζοντας σε συμμετέχοντες που ήταν διαθέσιμοι και συγκέντρωναν μεγάλο ποσοστό να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις αυτής.

Τα **Ερευνητικά Εργαλεία** που επιλέχθηκαν για την έρευνα -δράση ήταν:

1. Η συμμετοχική παρατήρηση

2. Η ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη

3. Το ερωτηματολόγιο του κοινού της Δράσης

- Ακολουθεί μια συνοπτική περιγραφή της Έρευνας-Δράσης, μέσα από τα 10 βήματα των μετασχηματισμών του Mezirow, που πραγματοποιήθηκαν από τους συμμετέχοντες κατά τη διάρκεια αυτής.
- Επιπλέον καταγράφεται ο ρόλος του Συμβούλου, ως προπονητή ζωής, διευκολυντή και παρατηρητή στη διαδικασία που ακολουθήθηκε.
- Τέλος, διερευνάται από την ομάδα, η δυνατότητα να αποτελέσουν οι Κοινότητες Δια Βίου μάθησης, φορείς ανάπτυξης της κοινωνικής δράσης για την αειφορία.

**1^ο ερευνητικό ερώτημα – Η Έρευνα Δράση με βάση
τα 10 στάδια μετασχηματισμού του Mezirow - ΕΥΡΗΜΑΤΑ**

Το φαινόμενο της Γρήγορης Μόδας

"Η καταστροφή του πλανήτη
βρίσκεται στη ντουλάπα μας"

Παράνομη παιδική εργασία

"... Να δούμε τα δικά μας παιδιά
να κάθονται στις θέσεις αυτές..."

Υποβαθμίστη του εδαφους

Υπερκατανάλωση νερού

"Η υγεία του πλανήτη, όπως και η δική μας,
είναι έννοιες αλληλένδετες"

3^ο - 4^ο βήμα - κριτική αξιολόγηση παραδοχών, μοίρασμα της δυσαρέσκειας και της διεργασίας μετασχηματισμού

Μέσω σύγχρονης και ασύγχρονης εξ' αποστάσεως επικοινωνίας και μάθησης, η ομάδα απασχολήθηκε με την αναζήτηση σχετικών πληροφοριών με το θέμα που θα παρουσίαζε στο κοινό. Παρά τα δυσάρεστα θέματα οι συμμετέχοντες ήταν πολύ ενθαρρυντικοί, επικροτώντας την κάθε προσπάθεια στη συλλογή και το μοίρασμα του σχετικού υλικού.

5^ο - 6^ο βήμα - διερεύνηση επιλογών για νέους ρόλους, σχέσεις και δράσεις, σχεδιασμός ενός προγράμματος δράσης

Η ομάδα οργάνωσε συνεργατικά τη Δράση: επέλεξε το χώρο διεξαγωγής, διάλεξε την ημέρα και προχώρησε στην πρόσκληση του κοινού που θα συμμετείχε στην ανταλλαγή, μεταξύ γνωστών και φίλων. Οι ρόλοι και οι υποχρεώσεις διαμοιράστηκαν εξίσου, ενώ κατέληξαν σε μια συνοπτική ομαδική παρουσίαση του θέματος, μετά από συλλογή και επεξεργασία κειμένων και φωτογραφικού υλικού.

7^ο - 8^ο βήμα - απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων για την υλοποίηση του σχεδίου, δοκιμή νέων ρόλων

Πλησιάζοντας η ημέρα της Δράσης, στην ομάδα εκφράστηκαν αναστολές για την έκθεσή τους στο κοινό, καθώς δήλωναν αμηχανία και ανασφάλεια. Μέσω εξ' αποστάσεως σύγχρονου κριτικού διαλόγου, η ομάδα έδειχνε όλο και πιο σίγουρη για την τελική πορεία, ενώ δεν υπήρξαν και αναστοχαστικές στιγμές, για το όλο εγχείρημα και την αξία του.

9^ο βήμα - οικοδόμηση ικανότητας και αυτοπεποίθησης για νέους ρόλους-σχέσεις

Την ημέρα της δράσης, σε κλίμα ιδιαίτερα φιλικό, οι συζητήσεις ήταν πολυάριθμες ενώ το θέμα της ανταλλαγής πρωτοστατούσε, με αναφορές σε άλλες παρόμοιες προσπάθειες που είχαν συμμετάσχει πολλοί στο παρελθόν. Στο τέλος της παρουσίασης, όλοι, ομάδα και κοινό, έδειχναν να έχουν πάρει θετικά μηνύματα, που είχαν να κάνουν με την ανάγκη του μοιράσματος και της ανταλλαγής, τόσο ρούχων, όσο και ιδεών. Δήλωσαν έτοιμοι και έτοιμες να πλαισιώσουν περισσότερες τέτοιες δράσεις για το θέμα, ή άλλα θέματα βιωσιμότητας που τους έχουν απασχολήσει.

10^ο βήμα - Επανένταξη στη ζωή σύμφωνα με τις νέες συνθήκες – προοπτικές

Στην ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε δια ζώσης, κατά την ανατροφοδότηση της ομάδας, εκφράστηκαν από όλους πολύ θετικά μηνύματα. Δήλωσαν ότι όλη αυτή η αφύπνιση τους ώθησε να δοκιμάσουν να φτάσουν «από τα πιστεύω, στην πράξη», τονίζοντας ότι «το ομαδικό και το βιωματικό έχει πολύ μεγάλη δύναμη». Επίσης τόνισαν, πόσο θετική επιρροή είχε η δράση για το κοινό καλό και πόσο αντικαταθλιπτικά λειτούργησε. Όλη η ομάδα συμφώνησε να συνεχίσει τις προσπάθειές της για την βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου τους, με στόχο ένα αειφόρο μέλλον για όλους.

2^ο ερευνητικό ερώτημα - **Ο προπονητής ζωής για ένα αιεφόρο μέλλον - ΕΥΡΗΜΑΤΑ**

Ο Ρόλος του Συμβούλου ως Προπονητή, στην Έρευνα-Δράση

ΕΥΡΗΜΑΤΑ:

- Στην εναρκτήρια συνάντηση της ομάδας, ο σύμβουλος, ως προπονητής ζωής, ζήτησε από όλους τους συμμετέχοντες να εστιάσουν και να προσπαθήσουν να διεξάγουν έρευνα αναγκών, στα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα του τόπου τους.
- Επίσης, συχνά τόνιζε στην ομάδα, ότι προκειμένου να πετύχει η δράση τους, χρειάζεται να ενεργοποιήσουν το συναίσθημα των πολιτών, ώστε να γίνουν κοινωνοί των ακραίων φαινομένων της κλιματικής κρίσης, επιφέροντας αλλαγές στην καθημερινότητά τους.

Ο Ρόλος του Συμβούλου ως Διευκολυντή, στην Έρευνα-Δράση

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

- Καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας – δράσης, ο σύμβουλος εμπύχωνε την ομάδα και βλέποντάς την να μετακινείται, αυξάνοντας την ενσυναίσθηση και τη συνειδητότητά της, επικροτούσε τις προσπάθειες.
- Κατά τη διάρκεια της έρευνας, μια εκπαιδευόμενη πήρε την πρωτοβουλία και δημιούργησε ένα ερωτηματολόγιο στο Viber, προκειμένου να γίνει η ψηφοφορία που θα αναδείκνυε την επικρατέστερη δράση. Ο σύμβουλος την συγχάρηκε για την πρωτοβουλία, καθώς και για το νέο διαδικτυακό εργαλείο που εισήγαγε στην ομάδα.

Ο Ρόλος του Συμβούλου ως Παρατηρητή, στην Έρευνα-Δράση

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

- Συχνά, η εξέλιξη της συζήτησης ήταν ιδιαίτερα αποκαλυπτική, οδηγώντας την ομάδα σε μια λύση που έδειχνε ουσιαστική και αποτελεσματική στην επίδραση που θα μπορούσε να επιφέρει. Ο σύμβουλος εξέφρασε στην ομάδα την έκπληξή του, καθώς δεν είχε φανταστεί ότι η Δράση θα είχε τέτοια εξέλιξη.
- Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης στο κοινό, δύο εκπαιδευόμενοι συνειδητοποίησαν ότι τα κείμενά τους δεν ήταν κατάλληλα επεξεργασμένα. Ο σύμβουλος εσκεμμένα είχε αγνοήσει το γεγονός, χωρίς να επέμβει διορθώνοντας τα πιθανά προβλήματα. Με τον τρόπο αυτό, θα γινόταν αντιληπτή η σημασία της υπεύθυνης αντιμετώπισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

**3^ο ερευνητικό ερώτημα - Οι Κοινότητες Δια Βίου Μάθησης
ως Φορείς Ανάπτυξης της Κοινωνικής Δράσης - ΕΥΡΗΜΑΤΑ**

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

- Ο σύμβουλος ρώτησε αν είναι δυνατή εκπαίδευση εθελοντών πολιτών, για τη λειτουργία κοινοτήτων Δια Βίου μάθησης υπέρ της αειφορίας. Η ομάδα απάντησε ότι ίσως ο κριτικός διάλογος, να λειτουργήσει πιο ισότιμα μέσα στην ομάδα, δίνοντας μια άλλη ποιότητα στην κοινότητα που θα δημιουργηθεί.
- Παραδέχτηκαν ότι η πρώτη συνάντηση ήταν σημαντικό να είναι δια ζώσης, για να αναπτυχθεί η οικειότητα και το δέσιμο της ομάδας. Όλοι όμως συμφώνησαν πόσο πολύ διευκολύνθηκαν, λόγω της αμεσότητας και της εξοικονόμησης χρόνου, με τις εξ' αποστάσεως συναντήσεις.
- Για το μέγεθος τέτοιων κοινοτήτων, δήλωσαν ότι δεν πρέπει να είναι μεγάλες, έως δέκα ατόμων, για να μπορούν να λειτουργήσουν, ενώ για τη διάρκεια οι περισσότεροι συμφώνησαν στην διεξαγωγή μικρών σύντομων project.

Ερμηνεία και Προτάσεις

- Η διαδικασία που ακολουθήθηκε δείχνει ξεκάθαρα την εφαρμογή των 10 μετασχηματιστικών βημάτων της θεωρίας του Mezirow, επιφέροντας αλλαγές στην κατανόηση της διασύνδεσης των ακραίων περιβαλλοντικών και κοινωνικών προβλημάτων. Σημαντική είναι η ανταπόκριση του κοινού που συμμετείχε στη δράση και δήλωσε στο συντριπτικό ποσοστό του, πόσο θα ήθελε να συνεχιστεί αυτή η προσπάθεια.
- Στην έρευνα επισημάνθηκε ο πολύπλευρος ρόλος του συμβούλου ως προπονητή ζωής, ο οποίος απαιτεί νέες δεξιότητες και οπτικές μέσα από σύγχρονες θεωρίες. Οι πολλαπλοί επιδραστικοί ρόλοι του στην έρευνα δράση, έδειξαν ότι μπορούν να επιφέρουν άμεσα και προσαρμόσιμα σε κάθε πλαίσιο αποτελέσματα, προκειμένου να εκπαιδεύονται Δια Βίου οι πολίτες και να δημιουργούν το βιώσιμο παρόν τους.

-
- Το γεγονός ότι η έρευνα δράση πραγματοποιήθηκε στην ουσία με μηδενικές παροχές, θέτει νέα εργαλεία, πιο απλοποιημένα για την επικοινωνία και την πληροφορία που απαιτεί η Δια Βίου Μάθηση. Χωρίς ιδιαίτερες απαιτήσεις, τόσο οι δια ζώσης, όσο και οι εξ' αποστάσεως επικοινωνίες μπορούν να σχεδιάζονται με ευελιξία, ανάλογα με το πλαίσιο αναφοράς και τον πληθυσμό-στόχο.
 - Όπως διερευνήθηκε από την ομάδα, τις κοινότητες Δια Βίου Μάθησης για ένα βιώσιμο μέλλον, θα μπορούσαν να τις οργανώσουν, άτυπα, οι ίδιοι οι πολίτες, στο πνεύμα της αλληλεγγύης και της αμοιβαιότητας και μέσω του δια βίου περιβαλλοντικού εγγραμματισμού τους, να δρουν αποτελεσματικά για τη βιωσιμότητα του τόπου τους αλλά και ολόκληρου του πλανήτη.

Σας ευχαριστώ πολύ για την ακρόαση!